

Posudok habilitačnej práce

Téma: Ikonizácia pádu a vzostupu v arcinaratívoch Popoluškinho typu

Autorka: Mgr. Marianna Čechová, PhD.

Oponentka: doc. Mgr. Katarína Žeňuchová, PhD.

Autorka predkladanej habilitačnej práce, Mariana Čechová, sa podujala monograficky spracovať príbeh o Popoluške, resp. archetypálne príbehy Popoluškinho typu, z pohľadu vedeckej paradigmy *arcitextuálnej tematológie*, ktorá vznikla a rozvíja sa ako oblasť literárnej vedy v Oddelení semiotických štúdií Ústavu literárnej a umeleckej komunikácie FF UKF v Nitre. M. Čechová spolu s prof. L. Plesníkom vo viacerých prácach (napr. *Tematické algoritmy a existenciálne stratégie v Oceáne príbehov* Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2016) jasne vymedzila pole výskumu, pramennú základňu i terminologický aparát novokreovanej vednej disciplíny – arcitextuálnej tematológie, preto niet pochyb o výskumných kompetenciách autorky a teoretickej paradigme, o ktorú sa predkladaná habilitačná práca opiera.

V intenciách už vyprofilovanej arcitextuálnej tematológie sa autorka venuje jednému tematickému algoritmu, jednej príbehovej osnove rozprávok o Popoluške, ktorú v názve monografie presne pomenúva ako „ikonizáciu pádu a vzostupu“. Výber práve tohto rozprávkového typu nie je náhodný. Môžeme ho zdôvodniť jednak (ťažko vysvetliteľným) celosvetovým a nadčasovým rozšírením vybraného príbehu, čo signalizuje nielen dlhotrvajúci osobitný záujem oň zo strany bádateľskej komunity, ale predurčuje ho k tomu, že ho autorka monografie vníma ako univerzálnu schému semioticko-existenciálneho jadra skúsenostnej múdrosti (Čechová, s. 10). Osobitne oceňujem skutočnosť, že M. Čechová síce dobre pozná a zohľadňuje doterajšie ideologické, koncepčné a metodologické výklady skúmaného rozprávkového sujetu (Barley, Jung a i.), vyberá sa však vlastnou cestou – „k „archeológii“ a „anatómii“ Popoluškinho príbehu pristupuje objektivizujúcim „pojmovovo-vecným“ spôsobom.“

Náročnosť spracúvanej problematiky spočíva najmä v množstve známych variantov skúmanej naratívnej látky (viac ako tisíc) a množstve interpretačných prístupov k tomuto archetypálnemu príbehu – od klasického čítania príbehov Popoluškinho typu až po

psychoanalytické perspektívy (Sierra, Joosen) a rodové štúdie (Araszkiewicz, Lasoń-Kochańska). Habilitantka napriek náročnosti a početnosti variantov v práci predkladá typológiu príbehov, prináša veľmi užitočný a komplexný prehľad o doteraz známych typológiách a klasifikáciách príbehu o Popoluške (Coxová, ATU, Gašparíková). Otvára tak ostatným bádateľom „jednoduchú“ cestu konfrontovať Popoluškine príbehy nielen v rámci vnútornej výstavby a kombinácií motívov jednotlivých variantov, ale aj charakterizovať a komparovať ich pozíciu v rozličných národných prostrediach.

Jednotlivé časti posudzovanej monografie predstavujú samostatne koncipované kapitoly, ktoré prezentujú výklady príbehu o Popoluške z rozličných hľadísk: z aspektu gendrológie, genealógie, mytológie, epistemológie, symboliky či etymológie. Autorkin záujem o problematiku prekračuje hranicu afirmatívneho preberania a opisnosti, v celom texte rukopisu badať kriticky formulované vysvetlenia a závery, pričom v každej kapitole vychádza a nadväzuje na množstvo doteraz publikovaných prác v celosvetovom meradle, čo napokon indikuje aj obsiahly (vyčerpávajúci) bibliografický aparát.

Možno konštatovať, že predkladaná práca sa v podobe publikovanej monografie výrazne zaraďuje nielen do súboru doterajších autorkiných vedeckých textov, ale aj do kontextu slovenskej literárnovednej a folkloristickej vedeckej spisby. Práca je zároveň fundovaným príspevkom k rozšíreniu modernej vzdelávacej literatúry pre študentov vyššie spomínaných odborov a v odbore estetika.

Najzávažnejší prínos prekladanej habilitačnej práce spočíva v dôslednom naplnení jej cieľov, čo znamená predovšetkým komplexné zhodnotenie jednej naratívnej látky, resp. jedného osnovného arcinaratívu s poukázaním na interdisciplinárne presahy. Monografia M. Čechovej svedčí aj o dobrej etablovanosti rozvíjajúcej sa arcitextuálnej tematológie.

Posudzovanej práci možno pripísať znaky dôsledne premysleného a starostlivo vypracovaného publikačného výstupu, ktorý je výsledkom dlhší čas trvajúceho systematického výskumu zvolenej problematiky. Predložená práca Mariany Čechovej sa popri vysokej odbornej úrovni vyznačuje vysokou jazykovou a štylistickou úrovňou, je vhodne štruktúrovaná a doplnená poznámkovým aparátom, zoznamom prameňov a literatúry, menným registrom.

Predkladaná habilitačná práca je nielen zaujímavým čítaním a bohatým informačným zdrojom pre odborníkov z viacerých vedných odborov (folkloristov, literárnych vedcov a komparatistov, sociológov a kultúrnych antropológov a i.), ale zároveň aj výzvou, že sústredený záujem o mnohokrát spracovanú problematiku rozprávkového sujetu o Popoluške

môže priniesť popri dôkladnom syntetickom spracovaní doterajších tematických analógií aj nové inšpiratívne idey a pohľady.

Otázky do diskusie:

1. Príbeh pádu a vzostupu krásnej a milej dámy – hrdinky vo finále napokon predstavuje jej pripravenosť prevziať kvalitatívne inú existenciu. Ako habilitantka vysvetľuje symbolické a metonymické prvky v arcinaratívoch Popoluškinho typu vo vzťahu k tzv. iniciačným rituálom?

2. Aký je postoj habilitantky k výskumom odborníkov v oblasti rodových štúdií, ktorí tvrdia, že príbeh Popolušky je typickým nositeľom rodových stereotypov a predsudkov?

Na základe uvedených skutočností možno vysloviť záver, že habilitačná práca Mariany Čechovej v plnom rozsahu spĺňa obsahové i formálne požiadavky kladené na tento typ kvalifikačnej práce. Preto predkladanú habilitačnú prácu odporúčam na obhajobu a zároveň navrhujem, aby bol Mgr. Mariane Čechovej, PhD., udelený vedecko-pedagogický titul docentka v odbore estetika.

Bratislava 24. 6. 2020

Doc. Mgr. Katarína Žeňuchová, PhD.